

20 мікрометрів. Ця розробка вчених допоможе лікувати тяжкі захворювання, але й дасть можливість побачити, як мозок обробляє емоції, сприймає інформацію [6] адже основні завдання суспільства у напрямку побудови нової освіти, полягають у:

1. Підготовці наукової бази для створення інформаційного суспільства.
2. Заміна рутинної робочої сили на роботів.
3. Розвиток креативності, індивідуальності, ініціативи, уяви, лідерських якостей учнів, мислення, відходячи від системи запам'ятовування знань.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Світанок Європи: Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття / Віктор Андрущенко. – К.: Знання України, 2012. – 1099 с.
2. Бебик В. Освіта у глобальному суспільстві: проблеми і перспективи // Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти. – Київ: МАУП, 2004. – С.18–25.
3. Білик Н. І. Уроки у сучасній школі: майстерність учителя і технології навчання і виховання // Педагогічна майстерність: виклики XXI століття: порт фоліо кафедри педагогічної майстерності / [упоряд.: В. В. Зелюк, Н. І. Білик, Т. А. Устименко]; Полтав. обл. ін.-т післядиплом. пед. освіти ім. М. В. Остроградського. – Полтава: ТОВ «АСМБ», 2013. – С.183.
4. Гавриш Н. В. Філософія для дітей. Цікаві уроки для молодших школярів: методичний посібник / Н. В. Гавриш, О. О. Лінник. – К.: «Слово», 2014.
5. Зінченко В. В. Глобальні світові проблеми систем освіти і виховання в умовах сучасних індустріальних суспільств / В. В. Зінченко // Постметодика. – 2014. – №1. – С.2–8.
6. Мастерская родителя [Електронний ресурс] // Воспитаи! – Режим доступу: <http://www.vospitaj.com/blog/>.

References

1. Andrushhenko V. P. Svitank Jevropy: Problema formuvannya novogo uchytelja dlja ob'jednanoi' Jevropy XXI stolittja / Viktor Andrushhenko. – K.: Znannya Ukraїny, 2012. – 1099 s.
2. Bebyk V. Osvita u global'nomu suspil'stvi: problemy i perspektivy // Bolons'kyj proces: perspektivy i rozvytok u konteksti integracii' Ukraїny v jevropejs'kyj prostir vyshhoi' osvity. – Kyi'v: MAUP, 2004. – S.18–25.
3. Bilyk N. I. Uroky u suchasnij shkoli: majsternist' uchytelja i tehnologii' navchannja i vyhovannja // Pedagogichna majsternist': vyklyky XXI stolittja: port folio kafedry pedagogichnoi' majsternosti / [uporjad.: V. V. Zeljuk, N. I. Bilyk, T. A. Ustymenko]; Poltav. obl. in.-t pisljadyplom. ped. osvity im. M. V. Ostrograds'kogo. – Poltava: TOV «ASMB», 2013. – S.183.
4. Gavrysh N. V. Filosofija dlja ditej. Cikavi uroky dlja molodshyh shkolarjiv: metodychnyj posibnyk / N. V. Gavrysh, O. O. Linnik. – K.: «Slovo», 2014.
5. Zinchenko V. V. Global'ni svitovi problemy system osvity i vyhovannja v umovah suchasnyh industrial'nyh suspil'stv / V. V. Zinchenko // Postmetodyka. – 2014. – №1. – S.2–8.
6. Masterskaja roditelja [Elektronnyj resurs] // Vospitaj! – Rezhym dostupu: <http://www.vospitaj.com/blog/>.

Moskalyk G. F., doctor of philosophical Sciences, associate Professor, Professor of Department of psychology, pedagogy and philosophy of the Kremenchug national University M. V. Ostrogradsky, head of education Department Kremenchug (Ukraine, Kremenchug), 380672712416@yandex.ua

Formation of the future: is look of philosopher

An author touches the problems of development and functioning of modern education and formation of the future – formation of modern informative society. Actuality of scientific searches of prospects of development of education and science, forms of receipt of education, role of teacher and scientific in receipt education population is grounded. An author brings opinions over of separate modern scientists in relation to conservatism of education as system; the necessity of her proves system reformations and updating. Opinions of the American scientist Matio Kaku appear interesting and creative in relation to possibilities of receipt of knowledge people in the nearest 50–100.

Keywords: fasilitator, informative society, application of informatively-communication technologies in education.

Moskalyk G. F., doctor of philosophical sciences, doцент, professor of the department of psychology, pedagogy and philosophy, Kremenchug national university im. M. V. Ostrogradsky, director of the Department of Education of Kremenchug (Ukraine, Kremenchug), 380672712416@yandex.ua

Образование будущего: взгляд философа

Автор касается проблем развития и функционирования современного образования и образования будущего – образования современного информационного общества. Обосновывается актуальность научных поисков перспектив развития образования и науки, форм получения образования, роли педагога и ученого в получении образования населения. Автор приводит мнения отдельных современных ученых относительно консервативности образования как системы, доказывает необходимость ее системного реформирования и обновления. Интересными и креативными оказываются мнения американского ученого Матю Каку относительно возможностей получения знаний людьми в ближайше 50–100 лет.

Ключевые слова: фасалитатор, информационное общество, применение информационно-коммуникационных технологий в образовании.

* * *

УДК 378.147.017

Бушман І. О., кандидат філософських наук, доцент, докторант, Інститут вищої освіти НАПН України (Україна, Київ), bushman_irina@bigmir.net

НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ СТУДЕНТСТВА

Висвітлено теоретичні аспекти формування національної свідомості у студентів вищого навчального закладу. Майбутнє держави залежить від того, наскільки успішно вона визначить свої цілі та пріоритети, усвідомити свої інтереси, наскільки поєднані національні інтереси самої держави з інтересами її громадян, а також, наскільки її громадяни зможуть порозумітися, в якій мірі зможуть консолідуватися навколо ідеї державотворення. Сучасний розвиток освіти надає можливість встановлення взаємозалежності між певними процесами виховання, наданні їм об'єктивної оцінки та творчому застосуванні на практиці.

Ключові слова: патріотичне виховання, національна свідомість, студентська молодь, ідентичність.

Головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодшому поколінню соціального досвіду, багатств духовної культури народу, його соціальної ментальності, своєрідності світогляду. На цій основі формуються особистісні риси громадянина України, які включають в себе національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту. Саме тому національна спроможність освіти, полягає у невіддільності національного ґрунту, її органічному поєднанні з національною історією і народними традиціями, збереженні та збагаченні культури українського народу.

Молодь – свого роду соціальний акумулятор тих трансформацій, які відбуваються в глибинах суспільного життя. Як носій величезного інтелектуального потенціалу, особливих здібностей до творчості, молодь – стимулятор впровадження в практику нових ідей та ініціатив. Сучасні освітні трансформації відбуваються в умовах переходу людства до інформаційного суспільства – суспільства знань.

Цілеспрямовані наукові дослідження вчених України (В. Андрущенка, І. Бега, М. Боришевського, М. Євтуха, І. Зязюна, П. Ігнатенка, К. Чорної) підкреслюють, що національно свідомою особистістю здатна формуватися тільки за умов комплексного впливу розумової, фізичної, моральної, трудової, екологічної та інших складових

виховання, коли вони інтегруються у національну свідомість на значно вищому рівні гуманістично спрямованого, героїко-патріотичного, національно-цілісного, політико-державницького формування молоді.

Метою статті є здійснення теоретичного аналізу навантаження термінів: «нація», «етнос», «ментальність», «духовність», «ідентичність»; проаналізувати процес формування національної свідомості у студентів вищого навчального закладу.

Завдання вищої освіти полягає в тому, щоб сприяти професійній самореалізації молоді, навчаючи його взаємодії з соціальним і культурним середовищем. За твердженням І. М. Льїнського, для нової освітньої парадигми є необхідним новий погляд на місію освіти: освіта має бути сферою виробництва досконалої особистості, а не тільки майбутнього фахівця [4, с. 46].

Український дослідник С. Рудницький відзначав, що «нація (самостійний нарід) – це одна з відмін породи «чоловік» (*Homo sapiens*), а національні почуття, тобто любов і прив'язаність до свого народу і своєї Батьківщини, прагнуть «до вдержання цієї відміни людської породи, що зветься народом, до здобуття її *optimum* існування» [10, с. 278]. Отже, беззаперечним є те, що найпершою потребою будь-якого національного колективу, як етносу, є така сама потреба, що і у всякої іншої істоти на землі: зберегти своє життя, забезпечити його розвиток, передати спадщину у наступні покоління. Оскільки етнос – це форма спільної життєдіяльності індивідів на конкретній території, то етнонаціональний розвиток людини в такому контексті полягає у безкінечному природно-історичному процесі олюднювання особистості та середовища її існування.

Генетично сформовані, підтримані й примножені вихованням, усвідомлені і закріплені в національному інстинкті самовиживання, національна свідомість, національна ментальність і національні почуття та духовність допомагають особі й національному загалові в цілому мобілізувати свої внутрішні фізичні й духовні сили у боротьбі за своє природне і суспільне виживання.

Національна свідомість – це найвищий критерій, за допомогою якого оцінюється рівень суспільного життя. З одного боку він характеризується такими загальнолюдськими цінностями як добро, співчуття, здатність сприйняти іншу людину як рівноправного громадянина Землі, з іншого – це відчуття і усвідомлення власної гідності й гордості за приналежність до своєї нації.

Ментальність – це колективний, відносно сталий спосіб мислення, в основі якого лежить набір самоочевидностей для представників соціальної спільноти. Ментальність є явищем розумового порядку і не є ідентичним суспільній свідомості, а характеризує лише специфіку цієї свідомості відносно суспільної свідомості інших великих груп людей, таких як етнос, нація, соціальна верства.

Етнічна ментальність – це детермінанта без свідомого смислотворення конкретного соціуму, що характеризується культурною ізоморфністю спільнот та соціальної системи, до якої вони належать.

Національна ментальність, на протипагу етнічній ментальності, характеризується усвідомленням соціальною спільнотою своїх базових властивостей, як таких, що відрізняються від властивостей інших соціальних спільнот.

Ментальність включає в себе і ментальні настанови, які пропонуються референтними групами і особистостями для засвоєння конкретним індивідом уявлень-тлумачень світу, сенсів життя, цінностей і норм поведінки, оперативного оснащення діяльностей. Вони є регламентами, які, існуючи навіть у неусвідомленому вигляді, починають впливати на детермінацію діяльності та поведінки індивідів певної історичної доби і культури, задаючи напрямок та межі буття.

Духовність породжується соціумом протягом довгого історико-культурного буття на різних територіальних локусах; вбирає в себе соціальний досвід спільноти у вигляді шаблонів діяльності, стереотипів поведінки та тлумачення явищ світу; виконує функцію образу світу, який слугує конкретному індивіду для орієнтації в реальному світі. Ззовні духовність існує та пропонується для засвоєння окремим індивідом у вигляді народної звичаєвості, міфології, групових традицій і вірувань; важко поступається новаціям, що проявляється у збереженні певного інваріанту протягом тривалих історичних періодів існування соціуму чи групи.

Духовність має, на наш погляд, три шаблі розвитку: базовий (фундаментальний, досвідний), рефлексивний (світоглядний, свідомісний, ідеологічний, концептуальний), непередбачуваний (спонтанний, холистичний, ірраціональний, гетеростатичний, трансцендатний). Становлення духовної культури розпочинається з базової частини, яка виступає в якості фундаментальної, а продовжується рефлексивною частиною, яка виступає в якості адаптивної і твориться в результаті соціалізації індивіда (студента).

Для нашого дослідження саме рефлексивна частина духовності має значення для виховання національної свідомості і патріотизму у студентів вузу. Еволюціоністи стверджують, що ментальні властивості, які лежать в основі виживання етнічних спільнот у їх битві за життя, генетично утверджуються та успадковуються наступними поколіннями індивідів. Зокрема, така ментальна ознака як патріотизм, розглядається еволюціоністами як відповідник інстинкту самозбереження. Сміслові ж навантаження терміну «патріотизм», на нашу думку, на філософському рівні відображає систему поглядів народу на природу і суспільство; на масово-побутовому рівні виражає успадковану й культивовану в народі любов до всього свого рідного (мова, культура, традиції тощо); на раціонально-суспільному рівні являє буття народу в часі, самоусвідомлення і самоствердження себе як етносу серед інших народів світу і співпраця з ними; на особистісному рівні сповідує почуття любові і відповідальності за долю свого народу, свідому постановку інтересів суспільства вище за власні.

Формування національного світогляду значною мірою залежить і від панівної ідеології даного суспільства, і від усвідомлення провідних ідей основ наук (пізнаванність світу, взаєморозвиток і обумовленість явищ, можливість і закономірна необхідність перетворення навколишнього світу людиною; боротьба за свободу і незалежність своєї нації; соціальна обумовленість поглядів на добро і зло, справедливість і несправедливість тощо). Успіх виховання національних переконань і національної свідомості залежить, по суті, від того, у якому соціальному оточенні перебуває людини в тому віці, коли перед нею широко

і глибоко відкривається світ людських взаємин, світ Батьківщини.

Основними інститутами соціалізації і центрами виховання національного світогляду є сім'я і навчальний заклад. Протягом віків сім'я, як виразник безсмертності народу через наступність поколінь, була основною ланкою суспільного життя в системі «особа–сім'я–суспільство». Вона була і залишається першою ланкою національного виховання, оскільки саме в родинній системі виховання кожний народ органічно продовжує себе у своїх дітях, неухильно генерує свій національний дух, характер, менталітет, традиційно–побутову культуру, рідну мову, спосіб життя.

Навчальний заклад за своєю сутністю теж має бути невіддільним від національного ґрунту, оскільки саме він покликаний формувати й берегти національну культуру, органічно поєднувати і стверджувати загальнолюдські та національні цінності за допомогою цілеспрямованої організації педагогічної діяльності, яка допомагає студентам самовизначити, самоствердити свою моральну сутність через самостійну діяльність. Головна мета національного виховання – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, фізичної, художньо–естетичної, правової, трудової, екологічної культури. Мета виховання національної свідомості у молоді – прищепити, оживити і відродити в душі та генетичній пам'яті животноє коріння звичаїв нашого народу, донести до кожного студента (а через нього і в сім'ю та родину) розуміння того, що ми не просто українці, ми – нація, ми народ зі своєю багатовіковою історією, культурою, мовою, звичаями; викликати у студента потребу в усвідомленні себе як частинки своєї нації.

Психологічна схема формування смислових структур національної свідомості характеризується переходом від почуттєвого ступеня пізнання до абстрактного мислення, переходом від відображення навколишнього світу у формі відчуттів, сприйняття і уявлень до відображення його у поняттях. Таким чином, процес формування національної свідомості особистості найперше проходить крізь узагальнення спостережень, особистих вражень та переживань, вже сформованих, набутих знань, тобто на основі «первинного» матеріалу проходить становлення моральних уявлень і понять. Зокрема, спочатку людина отримує загальне смислове задоволення від прослуханого вірша, пісні, а вже потім усвідомлює красу національного фольклору. Ось чому тлумачення нових понять потребує попереднього накопичення у студентства особистих спостережень, фактів, наочно–чуттєвих образних уявлень. Формування національної свідомості у молоді ґрунтується саме на перетворенні цих накопичених уявлень у поняття.

Загалом, сам механізм формування національної свідомості у людини виглядає наступним чином. На основі особистої практики в індивіда здійснюється узагальнююча діяльність свідомості, переробка даних чуттєвого пізнання. Студент багато що у своєму досвіді порівнює, співставляє різні явища морально–духовного життя і поступово, відвертаючись від випадкового, другорядного, виділяє в цих явищах загальне, істотне,

основне. Між уявленнями та поняттями немає чіткого бар'єру, навпаки, існує дуже тісний взаємозв'язок, постійний взаємоперехід. Уявлення, стаючи все більш узагальненими, набувають якості понять. Таким чином, формування найбільш широких та загальних понять передбачає конкретизацію їх в елементах, зокрема, це відбувається на основі безпосереднього сприйняття етносфери, в кожному явищі якої широке поняття знаходить свій прояв і відображається свідомістю. Відбувається процес накопичення фактів, які сприяють побудові запасу образних уявлень. У подальшому, чуттєвий рівень пізнання через сприйняття та уявлення закінчується формуванням національної самосвідомості.

Русійною силою механізму формування національної самосвідомості є активізація та розвиток пізнавальної діяльності. А основою активізації є розвиток інтересів та формування мотиваційної діяльності, які можна здійснювати шляхом ознайомлення студентів з особливостями нації, до якої вони належать, привертання уваги до її позитивних рис, до вивчення особливостей її існування та діяльності, історичних успіхів та невдач, визначення місця нації серед інших народів та виховання уміння переборювати труднощі. Одним із шляхів підвищення ефективності формування національної свідомості є встановлення тісніших міжпредметних зв'язків, які за своєю освітньою і виховною функцією мають закономірний цілісний вплив на свідомість, почуття та діяльність людини.

Проте, слід пам'ятати, що процес оволодіння науковою системою знань про свій народ, свою націю, її історію, культуру не повинен носити епізодичний характер, а має втілюватися у життя через інтеграцію в цілісну систему всіх дисциплін навчального плану.

Безсумнівно, не всі навчальні предмети мають однакові можливості для виховання національної свідомості, але ці можливості закладені у зміст будь–якого з них. Специфічні можливості одних дисциплін мають безпосередній вплив на процес виховання національної свідомості завдяки великій емоційній насиченості ідей та фактів, що містяться у їх змісті, особливості ж інших предметів діють опосередковано. Завдання викладача полягає в тому, щоб розкрити перед свідомістю студентів кожний предмет як інформаційне джерело розумового розвитку крізь призму державницької національної ідеї. Проте варто пам'ятати, що виховання здійснюється не лише на лекційних і практичних заняттях або в інший обмежений проміжок часу. Виховання національної свідомості – це постійний процес, який тим ефективніший, чим більше праці в нього вкладає викладач і весь колектив вищої школи в цілому. Виховує студента все: і заняття, і розвиток різнобічних інтересів поза парами, і засоби масової інформації, і взаємовідносини студентів у колективі та поза університетом, у сім'ї та в соціальному середовищі місця проживання тощо.

Отже, формування національної свідомості у студентів у процесі навчальної діяльності має відбуватися таким чином, щоб між засвоєнням знань і моральним розвитком не було розриву. Успіх цього процесу залежатиме, з одного боку, від змісту навчальних програм та організації розумової праці на заняттях і в поза навчальний час, а з іншого – від духовного багатства самого викладача, його ерудиції, культури, прагнення і вміння пов'язувати будь–який навчальний матеріал із завданнями національного

виховання з метою комплексного впливу на свідомість, почуття і поведінку студента.

Народжуючись, дитина застає у готовому вигляді і вибирає в себе відчуття своєї причетності до нації, які за певних обставин мають перерости в утвердження власної національної гідності, внутрішньої свободи, гордості за свою землю, Україну. Ось чому сьогодні Українській державі потрібна така вища школа і така виховна робота в ній, яка б знищувала у свідомості студентів і їхніх батьків почуття меншовартості, а натомість виховувала б гордість за дідів та прадідів, які зберегли мову, звичаї і традиції своїх пращурів і генетично заклали в нас ту внутрішню силу, яка здатна відродити славу української нації.

Особливість студентської молоді як соціальної групи полягає в тому, що «на відміну від інших соціальних груп вона не залучена до виробничої праці і формування її інтересів, установок, цінностей здійснюється при спрямовуючій ролі педагогів у навчально-виховному процесі» [7, с. 24]. Український психолог Г. Костюк зазначив, що «виховання – це керування індивідуальним становленням людської особистості ..., то виховувати означає проєктувати поступове становлення якостей майбутньої особистості та керувати здійсненням накреслених проєктів» [7, с. 153]. Тобто, в яких соціально-педагогічних умовах ця особистість формується, таким і буде «накреслено» її життєвий проєкт.

Процес ідентифікації індивіда можна порівняти з дзеркалом, дивлячись в яке людина намагається пізнати самого себе. В процесі дослідження поняття ідентичності відбувається порівняння даної особистості з іншими особистостями або спільнотами людей. Це співвідношення М. Бубер своєрідно, поетично розглядає як «Я – ТИ» і «Я – ВОНО»: «Я стаю собою лише через моє ставлення до Ти; стаючи Я, я говорю Ти. Всяке справжнє життя є зустріч» [3, с. 201]. Загальноприйнятою є думка стосовно того, що кожна людина є носієм тієї культури, в якій вона виросла і сформувалася як особистість. Але зараз на початку XXI ст. людина опинилася на межі, перетині певної множини культурних світів, у сприйнятті себе як «Іншого» людина вбачає позитивний момент. Постає проблема пошуку нового типу соціально-культурної ідентичності індивіда, який відповідав би змінам в сучасному соціокультурному просторі, зберігаючи свою соціальну сутність, але набуваючи свого індивідуального «я» [1].

Сутність культурної ідентичності за А. П. Садохіним це – «свідоме прийняття людиною культурних норм, ... ціннісних уподобань і мови, розуміння свого Я з точки зору тих характеристик, що притаманні даному суспільству, ототожнення себе з культурними взірцями саме цього суспільства» [11, с. 65].

У вирішенні проблеми ідентичності такі видатні мислителі, як М. Гайдеггер, М. Бубер, Х. Арентс та інші великого значення надавали спілкуванню, яке виступає основою самосвідомості. Сьогодні ні в кого немає сумніву, що *спілкування* є певним *посередником* між людиною і суспільством. У силу цього у вирішенні проблеми самоідентичності ми виокремлюємо філософську позицію, яка завдяки соціальному характеру є основою *комунікативної дії*. Згідно з Ю. Габермасом, принципова відміна комунікативної дії від усіх інших видів дій полягає в тому, що вона орієнтована не на успіх, а на пошук *взаєморозуміння* між різними соціальними суб'єктами [4].

Соціальна ідентичність – усвідомлення приналежності до груп/спільнот, яке висловлюється в термінах «Ми»/«Вони» та застосовується в апеляціях до минулого. Рушійною силою процесу соціально-культурної ідентифікації є свідоме активне прагнення і зацікавленість особистості ідентифікувати себе з певним соціальним, культурним, професійним, політичним утворенням, співзвучним їй щодо розуміння життя, стилю поведінки, самовідчуття, цінностей, яке виникає як поєднання впливу соціальних очікувань оточення особистості та прагнення самореалізуватися в соціокультурному просторі, стати носієм певної узгодженої системи цінностей і уподобань, моральних та естетичних настанов, правил і норм поведінки.

І саме зараз все важче молодій людині не загубити свою ідентичність в сучасному освітньому полікультурному просторі. Як вирішити цю проблему? Перш за все потрібно з'ясувати роль вищої освіти в сучасному світі. Сьогодні вища освіта постає консолідуючим соціальним інститутом, який дозволяє здійснювати втілення мети та передачу базових цінностей розвитку суспільства. Мова йде про формування так званого «інформаційного суспільства», яке розуміється не тільки як етап технологічного розвитку, а як нова стадія духовного розвитку людства. Головною цінністю виступає людина, оскільки її розвиток, процес творчої самореалізації є основною метою і системи освіти, і суспільства в цілому [1].

Наслідки суспільних впливів на людину цікавили філософську антропологію з самого початку її виникнення. Філософія XX ст., переорієнтувавшись з суб'єктоцентризму на комунікативно-дискурсивне поле дослідження, акцентувала свою увагу на вивченні людини в її співвідношенні з середовищем, у якому вона перебуває, відповідно, й на питанні про формування самосвідомості людини в умовах комунікативного простору. В силу цих обставин виокремилось і набуло актуальності поняття «ідентичності». Воно стало визначати систему цінностей, певну опору точку світоглядних орієнтацій людини, позицію, яку людина проголошує, і *визнання* іншими цієї позиції.

При цьому кожен із таких суб'єктів є носієм певної системи цінностей, які координуються соціальними механізмами духовної сфери суспільства. Якщо виникають ціннісні конфлікти, так яскраво описані у свій час ще М. Вебером, то вони є конфліктами між цінностями етичної, естетичної і релігійної сфер, і складають невід'ємну частину суспільного життя, формуючи зміст ідентичності.

Висновки. Сила і ефективність виховання національної свідомості визначається тим, наскільки глибоко ідея Батьківщини проникає в духовний світ студента в період його мужніння як людини і громадянина, наскільки глибоко він бачить світ і самого себе очима патріота. Діалектична єдність трьох компонентів патріотизму: знання – переживання – вчинки і визначає глибину цього почуття. Квінтесенцією формування національної свідомості молоді в умовах вищого навчального закладу є органічне злиття сукупності виховних можливостей кожного окремого предмету та зусиль викладача з метою комплексного впливу на свідомість, почуття і поведінку студента. Надалі планується дослідити і описати психологічну і практичну сторони технології формування національної свідомості у студентів вищого навчального закладу.

У сучасному світі проблема людини дедалі частіше розглядається крізь призму набуття нею ідентичності (ідентичностей), оскільки від цього головним чином залежить формування особистості, її моральних якостей, поведінки і здатності до саморозвитку. Розвиток дослідницьких тенденцій у гуманітарних науках свідчить про багаторівневий концепту ідентичності, оскільки різні науки розгалуження висвітлюють останню з множинних ракурсів.

Список використаних джерел

1. Бова З. В. Становлення соціальної ідентичності студентської молоді в інтеркультурному освітньому просторі / З. В. Бова // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: збірник наукових праць. – 2008. – №3 (24). – С.16–19.
2. Боришевський М. Й. Моральна саморегуляція поведінки особистості: понятійний апарат. – К., 1993. – 24 с.
3. Бубер М. Я и ты // Квинтэссенция: филос. альманах. – М.: Наука, 1991. – 300 с.
4. Ильинский И. М. Образовательная революция // Высшее образование для XXI века. Заседание Русского интеллектуального клуба. – М., 2003. – С.44–68.
5. Лына Г. В. Проблема ідентичності: зміна вектору філософування // Філософські обрії. – 2008. – №19. – С.59–62.
6. Кіндрат В. К. Технологія формування національної свідомості у студентів вищого навчального закладу (теоретичний компонент) // Збірник наукових праць. Наукові записки рівненського державного гуманітарного університету. – 2012. – Вип.5 (48). – С.78–83.
7. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / за ред. Л. Н. Проколенко. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
8. Ровесники незалежної України: думки, інтереси, громадянські позиції [Електрон. ресурс] // фонд демократичні ініціативи [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/ua/poll>. – назва з екрану.
9. Романенко Ю. В. Соціалізація особи: метапрограмний та психотехнологічний аспекти / Ю. В. Романенко. – К.: Вид-тво ДУИКТ, 2007. – 407 с.
10. Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України / С. Рудницький. – Львів: Світ, 1994. – 413 с.
11. Садохин А. П. Введение в теорию межкультурной коммуникации. – М.: Высшая школа, 2005. – 310 с.

References

1. Bova Z. V. Stanovlennya sotsial'noyi identychnosti student's'koyi molodi v interkul'turnomu osvith'nomu prostori / Z. V. Bova // Visnyk NTUU «KPI». Filosofiya. Psykholohiya. Pedahohika: zbirnyk naukovykh prats'. – 2008. – №3 (24). – S.16–19.
2. Boryshevskyy M. Y. Moral'na samorehulyatsiya povedinky osobystosti: ponyatiynyy aparat. – K., 1993. – 24 s.
3. Buber M. Ya u ty // Kvyntessentsyya: fylos. al'manakh. – M.: Nauka, 1991. – 300 s.
4. Yl'ynskyy Y. M. Obrazovatel'naya revolyutsyya // Vyshee obrazovanye dlya XXI veka. Zasedanye Russkoho yntellektual'noho kluba. – M., 2003. – S.44–68.
5. Lyina H. V. Problema identychnosti: zmina vektoru filosofstvuvannya // Filosofsk'i obriyi. – 2008. – №19. – S.59–62.
6. Kindrat V. K. Tekhnolohiya formuvannya natsional'noyi svidomosti u studentiv vyshchoho navchal'noho zakladu (teoretychnyy komponent) // Zbirnyk naukovykh prats'. Naukovi zapysky rivnens'koho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. – 2012. – Vyp.5 (48). – S.78–83.
7. Kostyuk H. S. Navchal'no-vykhovnyy protses i psykhichnyy rozvytok osobystosti / za red. L. N. Prokolienko. – K.: Radyans'ka shkola, 1989. – 608 s.
8. Rovesnyky nezaleznoyi Ukrayiny: dumky, interesy, hromadyans'ki pozytisyi [Elektron. resurs] // fond demokratychni initsiatyvy [web-sayt]. – Rezhym dostupu: <http://dif.org.ua/ua/poll>. – nazva z ekranu.
9. Romanenko Yu. V. Sotsializatsiya osoby: metaprogramnyy ta psykhotekhnolohichnyy aspekty / Yu. V. Romanenko. – K.: Vyd-tvo DUKIT, 2007. – 407 s.
10. Rudnyts'kyy S. Chomu my khochemo samostiynoyi Ukrayiny / S. Rudnyts'kyy. – L'viv: Svit, 1994. – 413 s.
11. Sadokhyn A. P. Vvedenye v teoryu mezhkul'turnoy kommunykatsyy. – M.: Vysshaya shkola, 2005. – 310 s.

Bushman I. O., PhD, Institute of higher education (Ukraine, Kyiv), bushman_irina@bigmir.net

National consciousness of youth

The objective of higher education is to promote the professional self-realization of young people by teaching them how to interact with the social and cultural environment. The main purpose of the national education at the present stage is the transfer of social experience, richness of the Ukrainian spiritual culture, its social mentality, original worldview to the younger generation.

The quintessence of national consciousness of youth in higher educational institutions is an organic merging together of educational opportunities of each particular subject and the teacher's effort teachers to fully influence the student's consciousness, feelings and behavior. It is planned to investigate and describe the psychological and practical sides of technology of forming the national consciousness among students of higher educational institutions.

In today's world, human problem is increasingly viewed through the prism of their acquiring of an identity (identities), as this mainly depends on the formation of the individual, their moral qualities, behavior and the ability to self-development.

Keywords: patriotic education, national consciousness, college students, identity.

Бушман И. О., кандидат философских наук, доцент, докторант, Институт высшего образования НАПН Украины (Украина, Киев), bushman_irina@bigmir.net

Национальное сознание студенчества

Освещены теоретические аспекты формирования национального сознания у студентов высшего учебного заведения. Будущее страны зависит от того, насколько успешно она определит свои цели и приоритеты, осознает свои интересы, насколько объединены национальные интересы самого государства с интересами ее граждан, а также, насколько ее граждане смогут найти общий язык, в которой мере смогут консолидироваться вокруг идеи государства. Современное развитие образования предоставляет возможность установок взаимозависимости между определенными процессами воспитания, предоставлением им объективной оценки и творческом применении на практике.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, национальное сознание, студенческая молодежь, идентичность.

* * *

УДК 130:316

Разуменко О. О., кандидат педагогических наук, доцент, докторант кафедры философии, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди (Україна, Харків), marushka85@i.ua

ШКОЛА ЯК ЖИТТЄВИЙ СВІТ І ЯК ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Аналізується школа як інституціональна форма організації системи освіти. Вченими-педагогами школа відноситься до числа мікрофакторів соціалізації, до одного зі значущих інститутів виховання. Одна з цілей школи: допомогти у визначенні завдань соціалізації дитини, допомогти на шляху до вирішення їх, залучаючи всілякі методи і прийоми педагогіки, соціальної психології. Засильно освітня школа виконує подвійну роль, поєднуючи в собі освітньо-виховний заклад, що реалізує функції виховання через навчання учнів; організацію, що надає вплив на школярів у процесі життєдіяльності поза навчальним процесом, який зорганізується педагогами; соціально-психологічну групу, вплив якої на учнів відбувається в процесі вільного навчання. При цьому школа, як і інші виховні інститути, проводить у житті замовлення суспільства – формувати людину, адекватно вимогам даного суспільства, епохи, навчати і виховувати молоде покоління з максимальним урахуванням тих соціальних умов, в яких вони будуть жити, і працювати. Школа як інституціональна форма організації системи освіти зберігає сутнісну характеристику, відображати та продукувати сукупність цінностей і зразків для успішного вирішення життєвих завдань, служити джерелом розвитку особистості.

Ключові слова: школа, культурно-освітній простір, соціалізація, інституціональна форма, освіта, культура.

Модернізація українського суспільства вимагає усвідомлення потреб актуалізації людського потенціалу як важливішого ресурсу збереження та розвитку сучасної цивілізації. В першу чергу це відноситься до системи освіти, яка є провідним соціальним інститутом у формуванні інтелектуального потенціалу країни.

Сьогодні освіта все більше починає усвідомлюватися як складний культурний процес, як особистісно-